

”MYTTI UDESTA MIEHESTÄ”

KIRSI WARPULA

on tutkijana Helsingin yliopiston historian laitoksessa.

■ Sukupuolihistoria eli ns. gender-tutkimus on viime vuosien aikana löytänyt tuntemattoman ja tutkimattoman ”miehen”. Mies, miessukupuoli oli aiemmin vain naistutkimuksen ”toinen”, määrittelevä normi, mikä vuosituhanneista toiseen oli ylläpitänyt patriarkaattia. Muulle historiankirjoitukselle mies oli usein se normaali ”ihminen”.

Teoreettinen sukupuolitutkimus tarvitsee kipeästi miestutkimusta: tutkimusta siitä, miten miehet ovat onnistuneet pysymään vallassa, johtamaan ja kantamaan poliittisen ja taloudellisen vastuun? Miestutkimus hakee tietoa paitsi itse miehestä myös miesryhmien dynamiikasta, organisoitumisesta ja patriarkaalisuuteen investoimisesta. Miten luotuja erikois- ja valta-asetelmia on onnistuttu puolustamaan ja miltä taholta hyökkäykset ovat kulloinkin tulleet? Osansa saavat myös miesten elämän naiset: Miten miehet ovat kulloinkin määritelleet vaimon, miehen vaimon, Aatamin Eevan? Onko nyt ”miehen elämää” hyväksytty sukupuolten välinen kilpailu ja samalla haikailu perinteisemmästä naisesta vai rahoittajaroolin vaiettu raskaus ja ikuisen kilpailuun sidottu mies?

”Uuden miehen” käsite yleistyi 1970-luvulla. Sen pohjalta tarkastelen lyhyesti kolmea teemaa: ensiksi ansaitsemisen ja hoidettavien tehtäviä kapitalistisessa järjestelmässä, toiseksi sosiaaliluokan ja etnisen taustan merkitystä parisuhteen kannalta ja kolmanneksi isänä olemisen luonteen muuttumista.

Perhemalli ja tuotanto ovat aina olleet toisiinsa sidotut. Kapitalistinen järjestelmä on aina sisältänyt sukupuolijärjestelmän tai useita järjestelmiä ja tietyt perhemallit ovat mahdollistaneet kapitalismin historiallisen kehittymisen. Historiassa kysymys on ennen kaikkea miehen ja työn suhteesta. Naiset lähinnä ylläpitävät järjestelmää ja vaikuttavat miehen tehtävään elannon ansaittajana. Mitä selvemmin miehen rooli on ollut leivän tuoja ja ainut elättäjä, sitä tiukemmin hän on ollut sidottu palkkatyöhön tai yrittämiseen ja kilpailuun. Samalla sitä riippuvaisempi hän on ollut naisesta, vaimosta. Naisesta, jolla on vastuu ja kontrolli lapsista. Naisesta, joka on ymmärtäjä ja seksuaalisen lämmön tuoja ja on tukijana tilanteessa kuin tilanteessa. Järjestelmään on kuulunut miesten kohdalla lapsien menettäminen, niin jokapäiväisessä läsnäolossa kuin avioerossa.

Mitä vaativammassa johtajan, liikemiehen tai huippuammattilaisen työssä mies on ollut, sitä riippuvaisempi hän on ollut naisestaan. Vastalahjana nainen on saanut taloudellisen turvan, elatuksen niin itselleen kuin lapsilleen. 1970-luvun uutuuksia olivat ansaitseva äiti ja auttava isä, jotka molemmat tuottivat uutta lisäarvoa perheen hyvinvoinnille, mutta mikä ei mitenkään horjuttanut sukupuolten perustynjakoja. Mies oli yhtä sidottu siihen, että vaimo on ensisijai-

nen lasten kasvattaja ja kotitöiden tekijä, kuin nainen on sidottu miehen maksamaan asuntolanaan. Vielä nyt yli kolmeakymmentä vuotta myöhemmin menestyneiden miesten takana ovat edelleen hyvät vaimot. Miesvaltaisuus on tosiasia niin yritysmaailman huipulla kuin sosiaalisessa ja poliittisessä eliitissä. Eikä tasa-arvoinen hoivaaminen houkuta: 70-luvulla ansaittu oikeus jakaa vanhempainloma naisen kanssa on jäänyt vain poikkeusmiesten rohkeuden osoitukseksi.

Miehen ja naisen suhde on ehkä kaikkein monimutkaisin ja vaikein sosiaalinen suhde. Kuitenkin miehen suhteesta naiseen tiedetään hyvin vähän. Naiset puhuvat ja tutkivat niin vanhaa patriarkaattia kuin uutta tunteellista miestä, mutta kuka tutkisi miesten ajatuksia ja tunteita, sekä miehen tunnesuhdetta naiseen nyt tai menneisyydessä? Suomessa runoilija Tommy Taberman on ollut ainoa ja siksi ehkä naisten keskuudessa supersuosittu. Niin etninen tausta kuin sosiaalinen luokka rytmittää miehen ja naisen suhdetta, miehen sidoksia miesryhmiin ja riippuvaisuutta niistä. Riippuvaisuus vertaisista miehistä on ollut monissa kulttuureissa ja sosiaaliluokissa miehelle ainoa mahdollisuus saavuttaa hierarkkisuus parisuhteessa ja ylläpitää sitä. Kysymys tunteista tai epähienotunteisesta fyysisestä maskuliinisuudesta ovat usein sidoksissa sosiaalisen ja etnisen ryhmän määrittelyyn. Kenen traditio on tasa-arvoinen, kenen ei? ”Uusi mies” sekä määrittelee itsensä että määrittyy suhteessa naistoiseuteen, mutta myös suhteessa ”toiseen mieheen”. Tämä toinen mies on usein sosiaaliluokaltaan tai etni-

syydeltään tai näiden yhdistelmänä ”alempi”.

Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana niin tutkimuksessa kuin yhteiskunnallisessa keskustelussa ”uudet miehet” on esitelty ennen kaikkea ”uusina isinä”. Uusi maskuliinisuus on ollut uutta isyyttä. 70-luvulla Pohjoismaissa muotiin tullut isyys vei isät synnytyksiin ja vaipan vaihtoon. ”Vanhan isän” hyveet – leivänhankkija, opettaja, kasvattaja – kohtasivat vanhemmuuden seksuaalisen työnjaon uudistusvaatimukset. Sinänsä vanhemmuus on kautta vuosisatojen ollut hyvinkin maskuliinista, ainoastaan hoiva feminiinistä. ”Uusi isyys” on myös se uuden maskuliniteetin osa, mikä on vaikuttanut politisoituneen miesliikkeen kehitykseen. Isyys edustaa kestävästä ihmissuhteesta alati muuttuvassa ja epävarmassa maailmassa, missä parisuhde ja muut ihmissuhteet eivät enää ole varmoja. Muutos ”uudeksi isäksi” aikakausista, jolloin isyys muodostui ja säilyi avioliiton kautta on kiehtova.

2000-luvun ”uusi mies” on jo kokenut monet vallankumoukselliset muutokset 70-luvun ensiversiosta. Ehkä populistisuus ja muodikkaus ovat kaapanneet 70-luvun meidän iskän, nallekarhun. Tämän päivän poliitikot kilvan ilmoittelevat jäävänsä yksin lastensa kanssa, kun nainen menee. Kukapa nainen pääsisi lööppeihin vastavalla lausunnolla? Mies on poikkeuksellinen. Perinteisestä käytännöstä voi silloin tällöin tehdä poikkeavan yllätyksen. Antamalla mahdollisuus poikkeukseen varmistetaan samalla vanhan perusjaon jokapäiväinen jatkumo ja pelastaudutaan koko järjestelmän purkamiselta. ■